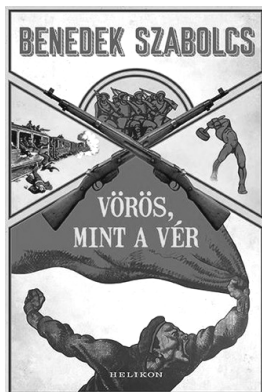

HANGÁCSI ZSUZSANNA

Szubjektív elemzés

Benedek Szabolcs: *Vörös, mint a vér* című könyvéről

Szeretem a történelmi regényeket. Persze a meséket, kitalált történeteket is, de valamiért rögtön nem nulláról, hanem plusszal indul nálam az a könyv, amiről tudom, hogy egészében vagy részleteiben valóban megtörtént eseményeket ábrázol, valaha tényleg élt emberek szerepelnek benne. Nem tudom, miért létezik az a fajta reflex bennem, hogy szívesebben nyúlok egy olyan könyv után, amelyben a szereplők által olyan eseményekbe tekinthetek bele, sőt lehetek ezeknek részese, amelyek egyszer régen, netán kevésbé régen megtörténtek. Minderre Benedek Szabolcs:

Vörös, mint a vér című regénye kapcsán jöttem rá, pontosabban az eddig is jelenlevő tendencia most, a könyv elolvasása és a róla való gondolkodás során tudatosodott bennem. Abban is segített, hogy ráébredjek: mit tartok fontosnak egy könyv olvasása során, mi által okoz maradandó élményt számomra. Ez pedig a karakterek kimunkáltsága és életszerűsége.

A regény történeti apropóját a száz éve kikiáltott Magyar Tanácsköztársaság 133 napjának bemutatása adja. A történelmi események váza mellett a szórakozást gyilkosság és izgalmas nyomozás, az elmaradhatatlan szerelmi szál biztosítja, valamint a valóságban is létező történelmi személyek, például Szamuely Tibor, Korvin Ottó szerepeltetése. A történet két főszereplője a könyvtáros Gádor Oszkár és Makovszky Antónia, a szerző elmondása alapján¹ nem valós személyek; Mosolygó Miklós éppen a fik-

¹ Belenézni egy 100 éves tükörbe. http://www.blogszolnok.hu/kerdezem_belenezni_egy_100_eves_tukorbe?fbclid=IwAR3kcl2NwOrEZSwxbPT_ojtv5WQm8SGE8CLXW9dETuTgQL_iNYlBpV7tZGI (2019. 09. 16).

tív karakterek és cselekményszálak valós eseményekkel való mesteri vegyítését látja a regény egyik fő erényének.²

A történet olyan korban játszódik, melyben – mint ezt Gádor elmélkedései során kifejti – mindent áthat a politika. „Évtizedek teltek el úgy, hogy amennyiben az egyszeri ember nem lapozott az újságok bizonyos oldalaira, akár teljes mértékben kiiktathatta életéből a politikát, az azonban mostanra mindent átszűrt, belemélyesztette mindenbóva a karmait, és fogva tartott mindenkit, akár a pók hálója, amelyben hiába verdes a légy, a bestia már lépésről-lépésre araszolgat feléje, hogy végül szőröstül-bőröstül megegye.” (30.)

A regény folyamában máshol is gyakran megjelenik a könyvbeli jelen összehasonlítása a múlttal; azokkal az időkkel, amelyekről lehet, csak néhány év választja el szereplőinket, mégis úgy tűnek fel, mintha egy másik, régvolt élet díszletei lennének. Ez a világ „valójában már a háború éveiben szertefoszlott. A kávéházak egyre többet voltak zárva, a színházi bemutatók számát korlátozták, az újságok egyre vékonyabbak lettek, és többnyire frontjelentésekkel voltak tele, a korzón egy idő után jobbára már csak nők jártak. Ez a vidám és étellel teli, liuktető város komor ábrázatot öltött, a csillogást végeláthatatlan sötétség váltotta fel. Kialudtak a fények, kibunytak az addig oly békésen és zsongítóan duruzsoló kábhák, előbb ritkábban, később egyáltalán nem lehetett kávé és dobányt kapni, legföljebb azok hamisítványait, utána az élelmiszerek is kezdtek sorra eltűnedezni az üzletekből, a pénz értéktelenedett, a boltok alatt hosszú sorok kígyóztak, ám még így sem lehetett senki biztos abban, hogy sikerül bevásárolnia, főleg ha már kimerítette a jegyrendszerben behatárolt adagokat.” (133.)

A hosszú idézet egyben a könyv hangulatát hivatott bemutatni, amelyre leginkább a „Magyar Tanácsköztársaság mindennapjai” leírás illik. A könyv minden egyes sorában érezhető a nemcsak lelkes, de alaposan felkészült történész aprólékossága, ám sajnálatosnak gondolom, hogy a szereplők személyiségének kibontása nem ekkora igényességgel történt. Gádort leginkább elmélkedései, Antóniát emlékezései alapján ismerjük meg – már ha beszélhetünk megismerésről, hiszen kismonológjaikban is személyes sorsuk szorosan összefonódik a történelmi eseményekkel. Megtudhatjuk, mit gondolnak az adott történésekről, róluk azonban, valódi lényükről szinte semmit. A párbeszédok, mint arra Mosolygó Miklós is utal már említett kritikájában, mesterkéltek („Attól, hogy valaki nyolcvan-

² Mosolygó Miklós: Vörös terror este a Hallmarkon; Benedek Szabolcs: Vörös, mint a vér. https://www.kortaronline.hu/aktual/irodalom-benedek-szabolcs.html?fbclid=IwAR3F_SzdZyUFp2aLmDofdh9ljZe6rpCR2hcRG5-D4wyLfj4942cJTI3s47o (2019. 09. 16).

száz évvel ezelőtt élt, még ugyanolyan mosdatlan szavak is elhagyták a száját bizonyára. Ebhez még egy másik észrevétel: az úriasszony Antónia úgy beszél, mintha a fiatal Hetty néni lenne a Váratlan utazás című Hallmark-sorozatból. Szigorú erkölcsök, résnyire préselt combok és száj, hajlíthatatlan gerinc. Értem én, a szigorú neveletés, de azért csak nem kellene felolvasatni vele a viktoriánus illemkönyvet.”), ettől a főszereplő figurák kevésbé szerethetőek, nehezen tudunk azonosulni velük, az az érzésünk támad, nem hús-vér emberekről van szó, inkább elnagyolt, leegyszerűsített vonásokat hordozó típusokról.

A szereplőkkel való azonosulás nehézsége pont a regény azon funkcióját nehezíti meg, amit a szerző feltehetően könyvének szánt. Az aprólékos történelemléírás azt sugallja, Benedek célja az volt, hogy az olvasó minél könnyebben elképzelje a száz évvel ezelőtt zajló történéseket, minél zökkenőmentesebben időtutazzon elmúlt korokba és ott képzeletben lépkedve tapasztalatokat szerezzen a leírt napokról. Csakhogy ennek feltétele – legalábbis e sorok írójánál – nem a minél aprólékosabb eseményleírás, hanem a szereplőkkel való azonosulás.

Ha számszerűsíteni szeretnénk, Benedeknél a történelemmesélés versus szereplőszemélyiség-kibontás aránya nagyjából 70:30 százalék arányban oszlik el. Ljudmila Ulickaja regényeiben, például az *Imágóban* az arány fordított. Az összehasonlítás alapját az a végtelenül egyszerű körülmény képezi, hogy a két könyvet történetesen egyszerre olvastam. (Aki hozzám hasonlóan gyűlöli egy-egy regény világából való kiszakadás érzését, ami akkor jön el, amikor elfogyott az összes lap, annak ajánlom ezt a módszert. Egyszerre két (három) történetben való benneélés egyrészt tökéletes alkalom arra, hogy az ember elmeneküljön mindennapi bosszúságai elől, másrészt elkerülhető az utolsó lap végigolvasása utáni jól ismert kiüresedett, depresszív életérzés). Az *Imágó* szereplői gonddal megálmódott, életszerű figurák, így amikor Ilja a Sztálin temetése idején kitört tömeghisztéria miatt bajba kerül, igencsak nagy izgalommal vártam, mi lesz hősünk sorsa. Közben szinte észrevétlenül vonódtam be a valós történelmi események kavalkádjába, és jegyeztem meg egy életre – Ilja tekintete, élményei alapján, Iljává lényegülve – ennek a valós esetnek adatait. Gádor és Antónia, bár szintén szerethető figurák, és természetesen szurkolunk nekik, hogy életben maradjanak, sikerrel járjanak, de azt is érezzük, hogy a történetben betöltött szerepük alapján pótolhatóak, a szerző a korról való komoly tudását más is, bárki elmondhatná. A karakterek nem elég hitelesek, például Gádor olyan szakértelmet tanúsítva beszél a fegyverekről, ami irreális egy könyvtárostól, még háborús időkben is.

A történelmi háttérnek tulajdonított túl nagy jelentőség mellett némely, számos alkalommal visszatérő szimbólum szintén eltúlzott szerepet kap. Például a vörös. Vörös – mint szín és szimbólum túlerőltetése: vörös díszek, vörös pompában villogó város, a papok vörösén folyó vére. Értjük a funkciójukat, de ennyiszor alkalmazva elvesztik eredeti jelentőségüket és érdektelenné, unalmassá válnak.

Benedeknél a karakter: eszköz; a hangsúly az események minél aprólkosabb bemutatásán van. Azt gondolom, sokkal intenzívebb és maradandóbb az olvasásélmény, ha a középpontban olyan karakterek állnak, akiket nem biztos, hogy szimpatikusnak tartunk, de azonosulni lehet velük, ezáltal szinte velük, bőrukbe bújva járjuk végig akár a történelmi, akár az elképzelt tereket, időket és eseményeket.

Míndazonáltal a *Vörös, mint a vér* című regény egy gondosan, nagy odafigyeléssel és szakértelemmel megírt történet, ami szórakozást, kikapcsolódást és új tudásanyagot biztosít az olvasó számára, hiszen az átlagember pár mondatnál többet nem igazán hallott erről a különös, furcsa, el-lentmondásokkal teli, érdekes 133 napról. Minden korosztály részére érdekes történelmi regény hiteles információkkal, nagy alaposággal és szakértelemmel megrajzolt háttérrel. Mindenki megtalálhatja benne, ami számára érdekes, így magával ragadó történetet olvashatnak a történelem szerelmesei, a detektívregények kedvelői és a romantikus sztorira vágyók egyaránt. Bár a detektív vonal egy ideig háttérbe szorul, némi szerzői macska-egér játék után egyik szál sem marad elvarratlanul, végül minden a helyére kerül.

(*Helikon Kiadó, Budapest, 2019*)